

Prikaz sistematične evalvacije in načrtovanja dela šolske svetovalne službe z uporabo operativnega stopenjskega modela

Demonstration of Systematic Evaluation and Planning of the Work
of School Counselling Service

Dr. Nika Jenko

Osnovna šola Roje in Pedagoška fakulteta
Univerze v Ljubljani

Izvleček

Ključne besede:

osnovna šola,
svetovalno delo,
stopenjski model,
evalvacija, načrtovanje

Šolska svetovalna služba opravlja raznolike naloge in pri tem sodeluje z deležniki na različnih področjih življenja in dela v šoli. Heterogenost nalog, področij dela in profilov strokovnih delavcev v svetovalni službi, raznoliki pogoji dela ter drugi prepoznani izzivi kažejo na potrebo po jasni opredelitvi vloge in nalog svetovalne službe. Pri tem številni strokovnjaki izpostavljajo nujnost uveljavljanja širše vloge svetovalne službe z jasnim poudarkom na njeni razvojno-preventivni vlogi. Izpostavljene raznolike izzive pri izvajanju svetovalnega dela lahko poskusimo premestiti na različne načine. V prispevku predlagamo uporabo stopenjskega modela, ki predvideva stopnjevanje strokovnega delovanja, izpostavlja zgodnje odkrivanje značilnosti in specifičnih potreb učencev ter postopno vpeljevanje večfaznih pristopov, ki upoštevajo te specifikke. Model smo prilagodili posebnostim izvajanja svetovalnega dela in ga v prispevku podrobneje predstavljamo. Poleg opisa modela in primerjave z nekaterimi drugimi obstoječimi modeli svetovalnega dela prispevek vključuje primer njegove uporabe za spremljanje in načrtovanje svetovalnega dela v osnovni šoli. Pilotna evalvacijska študija, opravljena na eni od slovenskih osnovnih šol, kaže, da je zastavljeni model dovolj prožen in prilagodljiv in ga je mogoče sorazmerno preprosto prenesti v praktično delo šolskih svetovalnih delavcev. Elementi modela sovpadajo tudi s prenovljenimi Programskimi smernicami svetovalnega dela (2024), ki predstavljajo izhodiščno oporo za delo svetovalne službe in posameznega svetovalnega delavca in hkrati dopuščajo avtonomno izbiro pristopov. Prispevek osvetljuje prednosti uporabe modela in nekatere dileme, ki se pojavljajo ob njegovi uporabi.

Abstract

The school counselling service performs diverse tasks in cooperation with stakeholders in different areas of life and work at school. The heterogeneous tasks, areas of work, profiles of the counselling service staff, the diverse working conditions, and other identified challenges point to a need to clearly define the role and tasks of the counselling service. Moreover, many experts highlight the necessity of introducing a wider role of the counselling service that clearly emphasizes its role in development and prevention. There are many ways in which we can attempt to overcome the highlighted diverse challenges in practising counselling. In the article we propose the use of a tiered model, which envisages the gradation of professional work, highlights the early detection of the characteristics and specific needs of students, and the gradual introduction of multi-phase approaches that take these specifics into account. The model has been adapted to the special features of practising counselling and is presented in the article in greater detail. In addition to a description of the model and a comparison with some other existing models of counselling, the article also contains an example of its use in monitoring and planning counselling in primary school. The pilot evaluation study conducted at a Slovenian primary school shows that the designed model is sufficiently flexible and adaptable, and can be relatively easily transferred to the practical work of school counsellors. Elements of the model also overlap with the revised *Programme Guidelines for Counselling* (2024), which represent a starting point for the work of the counselling service and of an individual counsellor, while allowing for an autonomous choice of approaches. The article sheds light on the advantages of using this model and on certain dilemmas that emerge in the process.

Keywords:

primary school,
counselling, tiered
model, evaluation,
planning

1 Uvod

Svetovalna služba ima v slovenskih osnovnih šolah dolgoletno tradicijo in se je uveljavila kot nepogrešljiv del vzgojno-izobraževalnih ustanov. Podlaga za delovanje šolske svetovalne službe (v nadaljevanju ŠSS) so različne teoretične perspektive, ki so osnova za razumevanje posameznika, njegovega razvoja, delovanja in učenja ter jih svetovalni delavec pri svojem delu smiselno integrira in uporablja (npr. humanistične teorije, kognitivno-konstruktivistične teorije, vedenjske teorije, systemske teorije) (Pečjak, 2018). Pri preučevanju in naslavljanju sodobnih izzivov šole se v okviru pedagoške paradigme (Medveš, 2018) odgovornost pedagoške stroke nanaša na identifikacijo načinov, kako bomo dosegli zastavljene cilje zagotavljanja vključujočega, pravičnega in kakovostnega vzgojno-izobraževalnega dela, in vloge, ki jo imajo pri tem svetovalni delavci. Avtorji (Medveš, 2018; Resman, 2022) opozarjajo na potrebo po obnovitvi vloge svetovalne službe pri razvoju pedagoških strategij, organizacije in spremljanja kakovosti dela v ustanovi. Kritično ugotavljajo, da je razvojno-raziskovalno in preventivno delo svetovalne službe v ozadju in v praksi prevladujejo predvsem individualne kurativne oblike dela s posameznimi učenci. Med strokovnimi priložnostmi svetovalnih delavcev avtorji (Resman, 2022) izpostavljajo zlasti vlogo pri spremljanju, načrtovanju in evalvaciji šolskega dela v okviru razvojnih in preventivnih programov, ki bi jih bilo treba okrepiti in svetovalnim delavcem ponuditi orodja ter pomoč pri njihovem uresničevanju. V prispevku predstavljeno pilotno študijo lahko umestimo med razvojno-analitična in preventivna prizadevanja svetovalne službe s prikazom uporabe konkretnih orodij, ki so lahko v pomoč strokovnim delavcem ŠSS pri načrtovanju in evalvaciji dela.

Izkušnje svetovalnih delavcev in izsledki raziskav (npr. Gregorčič Mrvar idr. 2020) pričajo o številnih in raznolikih nalogah ŠSS, pri čemer ta sodeluje z deležniki na različnih področjih življenja in dela v šoli. Obenem se pri opravljanju dejavnosti ŠSS pojavljajo mnogi izzivi kot posledica številnih dejavnikov, ki izhajajo iz svetovalnega delavca, drugih strokovnih delavcev, učencev, staršev in okolja, v katerem deluje ŠSS (pogoji in dejavniki na šoli, v družbi). Svetovalno delo zahteva obsežno strokovno znanje, ki temelji na z dokazi podprtih spoznanjih. Pri tem se v svetovalno delo vključujejo različne stroke, ki se pri opravljanju nalog interdisciplinarno povezujejo. Svetovalni delavec mora poleg ustreznega znanja obvladati različne oblike in metode dela. Za učinkovito svetovalno delo je pomemben ustrezen odnos s prej naštetimi deležniki, ki ga je treba znati vzpostaviti in vzdrževati. Našteti izzivi šolskega svetovalnega dela so pomembno izhodišče za prenovu Programskih smernic za delo svetovalne službe (Programske smernice, 2008; Programske smernice, 2024), temeljnega konceptualnega dokumenta svetovalnega dela pri nas. Eden od ciljev prenove omenjenih smernic je natančnejša, jasnejša opredelitev vloge in nalog svetovalne službe, ki bo sledila aktualnim izzivom dela v šoli in s tem usmerjala delo svetovalnih delavcev različnih strokovnih profilov znotraj svetovalne službe.

Eden od poskusov konkretizacije strukture in hierarhije nalog (šolske) svetovalne službe je stopenjski model (šolskega) svetovalnega dela, ki ga predstavljamo v prispevku, predvsem v kontekstu njegove uporabe v osnovni šoli. Model izhaja iz tujih in domačih spoznanj na področju svetovalnega dela ter drugih pristopov dela z učenci, hkrati pa pomeni izhodiščni okvir za načrtovanje in evalvacijo nalog ŠSS. V nadaljevanju navajamo osnovna izhodišča in značilnosti uporabljenega konceptualno-operativnega modela, ki je bil oblikovan in preizkušen v času prenove Programskih smernic (2008). Model sovпада z izhodišči prenovljenih Smernic svetovalnega dela (2024). Kriteriji za opredelitev stopenj v omenjenem modelu so sorodni kriterijem za opredelitev ravni delovanja ŠSS v prenovljenih Programskih smernicah (2024).

Konceptualno ozadje in dosedanje izkušnje s stopenjskimi modeli

V okviru strokovnega dela z učenci v šoli v literaturi zasledimo različne pristope, pri čemer mnogi avtorji izpostavljajo pomen kontinuiranega delovanja in ustreznega stopnjevanja intenzivnosti dela (npr. Goodman-Scott, Betters-Bubon in Donohue, 2015; Hawkins idr., 2010; Kavkler, 2008; Hornby, 2003; Kearney in Childs, 2021; Magajna idr., 2008; McIntosh in Goodman, 2016 idr.). Stopenjski model v šolskem okolju ni nov koncept. Pred desetletji so na pomen in učinkovitost zgodnjega prepoznavanja značilnosti, potreb in težav posameznikov, postopnost ter fleksibilnost pri delu z njimi izpostavljali tuji avtorji (npr. Horn in Packard, 1985 v States idr., 2017). Stopnjevanje intenzivnosti dela se je uveljavilo na različnih področjih, sprva kot preventivno delo v zdravstvu (Caplan 1964, v Mellard idr. 2010), ki se je zaradi svoje učinkovitosti postopoma uveljavilo tudi v strokah, ki intenzivneje delujejo v šolskem okolju, npr. v psihološki literaturi, svetovalnem delu (Goodman-Scott, Betters-Bubon in Donohue, 2015; Klingman in Ben Eli, 1981 v Mellard idr., 2010; Muñoz, Mrazek, in Haggerty, 1996, v States idr. 2017). V okviru prizadevanj za zagotavljanje pravočasnega prepoznavanja značilnosti, potreb in težav učencev ter zmanjšanje potrebe po zelo intenzivnih oblikah dela se je v šolskem okolju uveljavil t. i. model *odziv na obravnavo*. Model predvideva postopno stopnjevanje dela, pri čemer izpostavlja upoštevanje in zgodnje odkrivanje značilnosti in potreb učencev ter vpeljevanje ustreznih večplastnih pristopov z namenom celostnega razvoja posameznika. V okviru modela *odziv na obravnavo* avtorji izpostavljajo potrebo po večstopenjskem modelu odkrivanja

značilnosti, potreb in težav učencev ter s tem usklajenega izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela. Slednje razumemo kot osnovo za kakovostno izvajanje diferenciacije in individualizacije ter večje prilagodljivosti šolskega okolja, kar kot ključno usmeritev izpostavljajo tudi nekateri domači avtorji (npr. Lesar, 2019). Avtorji najpogosteje opredeljujejo delo z učenci v okviru treh stopenj (npr. Goodman-Scott, Betters-Bubon in Donohue, 2015; Hawkins idr., 2010; Kearney in Childs, 2021), obstajajo pa tudi modeli z več stopnjami (Magajna idr., 2008). V slovenskem prostoru je pri delu z učenci z učnimi težavami uveljavljen za slovenski vzgojno-izobraževalni sistem prilagojeni *petstopenjski model nudenja podpore* (Kavkler, 2011), ki sloni na tujih, že uveljavljenih tristopenjskih modelih (Kavkler, 2011; Magajna idr., 2008, str. 33). Model je zasnovan na kontinuumu značilnosti, potreb in težav ter predvideva od manj do vse bolj intenzivnih oblik dela z učenci. Čeprav petstopenjski model strokovni delavci pogosto povezujemo zgolj z delom z učenci z učnimi težavami, teoretična izhodišča modela jasno kažejo na njegov potencial pri delu z vsemi učenci ne glede na področje dela, značilnosti, vrsto potreb ali težav, ki jih obravnavamo. Prav prva stopnja modela poudarja potrebo po kvalitetnih univerzalnih pristopih prek dobre poučevalne prakse in različnih preventivnih dejavnosti, za kar v prvi vrsti skrbijo učitelji ob podpori drugih strokovnih delavcev. Model predvideva medsebojno sodelovanje, posvetovanje in podporo različnih strokovnih delavcev, tudi svetovalnih delavcev. Zaradi lažje opredelitve vloge svetovalnih delavcev in njihovega celostnega delovanja v šolskem prostoru se kaže potreba po oblikovanju dopolnjenega stopenjskega modela, ki bo podrobneje opredelil vlogo svetovalnih delavcev v okviru njim lastnih delovnih nalog, pri čemer bo usklajen z že uveljavljenimi pristopi dela v šoli (petstopenjski model itd.). Z natančnejšo opredelitvijo vloge in hierarhije nalog ŠSS bomo povečali učinkovitost in kakovost dela z vsemi učenci v šoli in povečali moč razvojno-preventivnega delovanja šolske svetovalne službe, ki jo kot temeljno usmeritev izpostavljajo tudi domači avtorji (npr. Gregorčič Mrvar idr., 2020; Resman, 2022). Izkušnje namreč kažejo, da osredotočanje ŠSS zgolj na individualno posvetovalno delo in kurativne dejavnosti ne prinašajo želenih rezultatov v okviru zagotavljanja optimalnega razvoja učencev in šole kot celote (Gregorčič Mrvar idr., 2020).

Enega izmed načinov opredelitve vloge in delovanja ŠSS predstavljajo *tri ravni delovanja šolske svetovalne službe*, ki izpostavljajo različne naloge in področja delovanja ter sodelovanje ŠSS z različnimi deležniki v vzgojno-izobraževalni ustanovi oz. zunaj nje (Gregorčič Mrvar idr., 2020, str. 25). Pri tem izpostavljene tri ravni opisujejo različne vsebinske in organizacijske vidike delovanja ŠSS (npr. vsebina in namen sodelovanja z drugimi akterji, njena vloga pri spodbujanju razvoja učencev, s kom sodeluje pri izvajanju nalog itd.). V prispevku predstavljeni konceptualno-operativni stopenjski model se v primerjavi z omenjenimi ravni delovanja ŠSS razlikuje v novitem kriteriju, ki opredeljuje posamezno stopnjo oz. raven delovanja. V stopenjskem modelu so stopnje (ravni) opredeljene z vidika ciljne populacije, na katero oz. za katero svetovalni delavec (ne)posredno deluje (vsi učenci, posamezne skupine učencev, posamezni učenci), kar sovпада tudi s kriterijem za opredelitev ravni v Programskih smernicah (2024). Pri tem stopenjski model, skladno s Programskimi smernicami (2024), predvideva sodelovanje z različnimi akterji pri doseganju primarnega cilja ŠSS, tj. optimalnega razvoja učencev.

Operativni modeli ŠSS morajo zagotavljati jasno ogrodcje za preučevanje in raziskovanje stanja ter procesov na šoli kot opore svetovalnim delavcem pri razvojno-analitično usmerjenih nalogah (npr. identifikacije prednostnih področij delovanja) in dejavnostih ŠSS, ki jih izvajajo strokovni delavci različnih profilov. V Programskih smernicah svetovalnega dela (Programske smernice 2008; Programske smernice 2024) so poleg že omenjenih razvojnih in preventivnih dejavnosti ter dejavnosti pomoči izpostavljene tudi dejavnosti načrtovanja in evalvacije, ki so ključne za zagotavljanje učin-

kovitega in celovitega delovanja ŠSS. Pomemben vidik v prispevku predstavljenega konceptualno-operativnega modela načrtovanja in izvajanja nalog ŠSS je prav njegova aplikativna vrednost pri izvajanju različnih dejavnosti ŠSS in usklajevanju dela med različnimi strokovni delavci ŠSS.

2 Opredelitev problema, namena in ciljev prispevka

Številni izzivi svetovalnih delavcev kažejo na potrebo po jasni opredelitvi vloge in nalog ŠSS. Strokovnjaki izpostavljajo nujnost uveljavljanja širše vloge ŠSS z jasnim poudarkom na njeni razvojno-preventivni vlogi. Spoznanja avtorjev kažejo na smiselnost uvajanja operativnih stopenjskih modelov delovanja tudi v šolskem okolju. Obstoječi modeli in Smernice svetovalnega dela (2024) pri nas so v pomoč pri snovanju načrta dela svetovalnega delavca in vzpostavljanju vloge znotraj ustanove. Ob tem pri strokovnem delu opazamo potrebo po jasnejšem opredeljevanju strukture in hierarhije nalog, specifičnih za delo ŠSS, ter oblikovanje orodij za lažje spremljanje, načrtovanje in usklajevanje dela med raznolikimi strokovnimi profili znotraj ŠSS. Slednje smo skušali doseči z dopolnjenim konceptualno-operativnim modelom, predstavljenim v nadaljevanju prispevka. Model sovпада s poudarki novih Programskih smernic (pomen razvojno-preventivnega dela, načrtovanje, spremljanje in evalvacija dela ŠSS, timsko sodelovanje ŠSS) (Programske smernice 2024) in hkrati predstavlja njihovo operativno nadgradnjo. Hkrati v drugem delu prispevka predstavljamo pilotno evalvacijsko študijo stopenjskega modela ŠSS. Model smo uporabili za potrebe evalvacije delovanja ŠSS in načrtovanje letnega dela ŠSS v izbrani osnovni šoli s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom in posebnim programom vzgoje in izobraževanja. Uporabo modela smo evalvirali po vnaprej zastavljenih kriterijih, oblikovanih na podlagi teoretičnih izhodišč in praktičnih izkušenj s svetovalnim delom v šoli. Čeprav študija primarno ni namenjena predstavitvi stanja dela v izbrani ustanovi, deloma podaja tudi uvid v aktualne izzive svetovalnega dela v specifičnem šolskem okolju. Predstavljeni primer aplikacije modela je lahko v pomoč drugim timom svetovalnih delavcev pri sistematičnem spremljanju dela ŠSS v lastni ustanovi in pri načrtovanju letnega načrta tima ŠSS oz. posameznih delavcev ŠSS.

3 Evalvacija stopenjskega modela delovanja šolskih svetovalnih delavcev

Evalvacijska študija je bila izvedena konec šolskega leta 2022/23 v okviru procesa prenove programskih smernic svetovalnega dela. Vanjo je bila vključena specializirana ustanova, osnovna šola, ki izvaja prilagojeni vzgojno-izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom (v nadaljevanju PP NIS) in posebni program vzgoje in izobraževanja (v nadaljevanju PPVI). V evalvaciji je sodelovalo pet svetovalnih delavk različnih strokovnih profilov (psihologinji, socialna pedagoginja, specialna in rehabilitacijska pedagoginja in logopedinja), zaposlenih v izbrani ustanovi. Podatki so bili zbrani na vzorcu 144 učencev, vključenih v omenjena vzgojno-izobraževalna programa.

Pričujočo študijo lahko opredelimo kot empirično evalvacijo formativnega tipa (Sagadin 1999). Uporabili smo kvalitativni raziskovalni pristop, ki smo ga z uporabo tabele za spremljanje delno kvantificirali. Pri tem smo z oblikovanjem stopenjskega modela oblikovali teoretično izhodišče, na podlagi katerega smo načrtovali nadaljnje korake evalvacije po Sagadinu (1999). Na podlagi izpostavljenih teoretičnih izhodišč in praktičnih izkušenj smo oblikovali raziskovalna vprašanja in kriterije, ki iz-

postavljajo aplikativno vrednost predlaganega modela. Model smo evalvirali na podlagi naslednjih kriterijev, ob vsakem dodajamo tudi izhodiščna vprašanja, ki so predstavljala vodilo pri evalvaciji uporabnosti modela:

- **fleksibilnost modela z več vidikov: heterogenosti strokovnih profilov šolskih svetovalnih delavcev** (V kolikšni meri je model uporaben za različne strokovne profile znotraj ŠSS?), **heterogenosti področij in nalog šolskih svetovalnih delavcev** (V kolikšni meri je model uporaben, prenosljiv na različna področja delovanja ŠSS?), **heterogenosti pogojev, v katerih deluje ŠSS** (V kolikšni meri je model uporaben z vidika značilnosti posamezne ustanove in pogojev, v katerih delujejo ŠSS?);
- **zahtevnost uporabe modela pri procesih evalvacije in načrtovanja dela ŠSS** (V kolikšni meri je model uporaben pri omenjenih procesih? Kakšna je zahtevnost uporabe modela za potrebe evalvacije in načrtovanja dela ŠSS?);
- **vsebinska in strukturna usklajenost modela z vidika aktualnih izzivov šolskega svetovalnega dela** (V kolikšni meri model sledi sodobnim usmeritvam šolskega svetovalnega dela v smislu poudarjanja razvojno-preventivne naravnosti delovanja? V kolikšni meri model upošteva raznolike potrebe učencev in drugih udeležencev svetovalnega procesa?);
- **umeščenost in usklajenost modela znotraj obstoječih, že uveljavljenih modelov v šoli** (V kolikšni meri je predlagani model usklajen z že obstoječimi pristopi dela v šoli? V kolikšni meri in na kakšen način predvideva sodelovanje ŠSS z različnimi akterji v ustanovi oz. zunaj nje?).

Podatke smo pridobili na podlagi analize gradiva in na podlagi pogovora ter povratnih informacij s sodelujočimi strokovnimi delavkami (v obliki fokusnih intervjujev). Za potrebe evalvacije smo izvedli dve srečanja. Podatke o stanju ŠSS smo pridobili in predstavili s pomočjo posebej oblikovanega pripomočka (tabele). Opazovane kategorije podatkov v tabelah so bile oblikovane na podlagi predlaganega stopenjskega modela šolskega svetovalnega dela, tem pa smo dodali še nekatere druge, za spremljanje stanja pomembne postavke. Te podatke smo obdelali z osnovno opisno statistiko, ki je delno služila tudi za nadaljnje načrtovanje letnega dela ŠSS (prepoznavanje prednostnih področij, potreb po delu z učenci na posameznih stopnjah modela itd.).

4 Izhodišča za oblikovanje in uporabo stopenjskega modela delovanja šolskih svetovalnih delavcev

Stopenjski model ŠSS kot konceptualno-operativni model izhaja iz temeljnega cilja ŠSS, ki se nanaša na zagotavljanje celostnega optimalnega razvoja vsakega učenca in predstavlja celovit prikaz nalog ŠSS. Z modelom sta opredeljeni struktura in razporeditev nalog ŠSS na treh stopnjah (shema 1); od temeljnih nalog, ki predstavljajo največji delež, k bolj specifičnim nalogam v manjšem deležu oz. od manj intenzivnih k bolj intenzivnim oblikam dela. Pri tem se o konkretnih vsebinah nalog na posamezni stopnji (ravni) odloča šolski svetovalni delavec, skladno s potrebami šole in lastno usposobljenostjo. Model je namenjen različnim strokovnim profilom znotraj ŠSS kot izhodišče za načrtovanje dela na več (razvojnih, učnih) področjih ter kot podpora pri povezovanju in usklajevanju nalog tima strokovnih delavcev znotraj ŠSS. Skladno z izpostavljenim ciljem ŠSS in različnimi akterji, s katerimi ŠSS sodeluje, so v okviru modela opredeljene posredne in neposredne dejavnosti ŠSS, pri čemer kriterij predstavlja delo svetovalnega delavca neposredno z učenci oz.

njegovo posredno delovanje na učenčev razvoj in učenje (npr. prek sodelovanja in posvetovanja z učitelji, starši, drugimi strokovnjaki, zagotavljanje optimalnih pogojev za učenje).

Osnovne značilnosti stopenjskega modela šolskega svetovalnega dela so:

- **Stopenjski model je namenjen snovanju nalog ŠSS, ki se nanašajo na različna področja učenčevega delovanja** (različna učna in razvojna področja). Svetovalni delavec deluje na posameznih področjih, skladno z lastno strokovno usposobljenostjo.
- **Na vsaki stopnji modela svetovalni delavec načrtuje program dela s predvidenimi cilji (učinki, končnimi rezultati), na podlagi katerih evalvira spremembe in napredek.** Pri načrtovanju in preverjanju učinkovitosti dela na posamezni ravni si pomaga z različnimi formalnimi in neformalnimi pristopi preverjanja in ocenjevanja (dosežkov učencev, dinamike in odnosov v razredu, učinkovitosti posameznega intervencijskega programa itd.).
- **Model predvideva fleksibilno prehajanje med stopnjami,** skladno z značilnostmi učencev in njihovimi odzivi na različne oblike dela in podpore. Svetovalni delavec lahko na podlagi ocene napredka učencev in ob sodelovanju z drugimi strokovnimi delavci (šolski strokovni tim) predlaga zmanjšanje ali povečanje intenzivnosti dela z učencem/učenci (tj. prehod na nižjo ali višjo stopnjo). Ob tem prehod na višjo stopnjo ne pomeni prenehanje vključevanja učencev v predhodne oblike dela na nižji stopnji.
- **Na vseh treh stopnjah je predvideno sodelovanje z drugimi strokovnimi delavci (timsko sodelovanje).** Svetovalni delavec pri načrtovanju, izvajanju in vrednotenju dela in podpore za skupino ali posameznega učenca sodeluje z drugimi strokovnimi delavci, ki se vključujejo v delo z učencem (npr. izmenjava informacij, prenos naučenega v novo situacijo). Svetovalni delavec se po potrebi povezuje tudi s strokovnimi delavci zunaj ustanove, ki se vključujejo v delo z učencem.
- **Na vseh treh stopnjah je predvidena aktivna vključenost učencev** skladno z njihovimi sposobnostmi (npr. sodelovanje učencev pri izboru vsebin, dejavnosti, načrtovanju ciljev, vrednotenju napredka).
- **Na vseh treh stopnjah je predvideno sodelovanje in vključevanje staršev oz. skrbnikov** (npr. izbor vsebin, izmenjava informacij, sodelovanje pri načrtovanju, izvajanju in evalvaciji dela).
- **Na vseh treh stopnjah modela so predvidene preventivne dejavnosti.** Delovanje svetovalne službe je naravnano v pravočasno, zgodnje prepoznavanje značilnosti, potreb (in težav), njihova pravočasna obravnava, preprečevanje pojavljanja in/ali stopnjevanja težav oz. sekundarnih posledic težav. Slednje velja pri delu na ravni šole (prva stopnja), pri delu s skupinami učencev (druga stopnja) in pri delu s posameznikom (tretja stopnja). Na drugi in tretji stopnji modela svetovalni delavec skladno z lastno usposobljenostjo izvaja tudi različne usmerjene in specializirane aktivnosti za preprečevanje, zmanjševanje in odpravljanje težav učencev. Svetovalni delavec lahko aktivnosti izvaja v oddelku ali izven oddelka. Na ta način deluje preventivno in hkrati zagotavlja ustrezno podporo, ko v sodelovanju z drugimi strokovnimi delavci oceni, da prilagoditve vzgojno-izobraževalnega dela in drugi ukrepi na prvi stopnji za določene učence ne bodo zadostovali. Intenzivne neposredne oblike dela svetovalnega delavca s skupino/posameznikom se ne omejujejo le na »krizne intervencije«, temveč so ena od oblik dela pri uresničevanju načela inkluzivnosti, ki poleg prilagajanja okolja potrebam učenca predvideva tudi prilagajanje (in spreminjanje) delovanja posameznika.

Shema 1: Stopenjski model šolskega svetovalnega dela (prir. po Goodman-Scott, Betters-Bubon in Donohue 2015, str. 62)¹

Model sloni na kontinuumu značilnosti, potreb in težav ter predvideva od manj do vse bolj intenzivnih oblik dela, pomoči in podpore ŠSS. Pri prehajanju od manj do bolj intenzivnih oblik dela, pomoči in podpore ločimo tri stopnje (poimenujemo jih lahko tudi ravni), ki jih podrobneje predstavljamo v nadaljevanju. Pri vsaki navajamo tudi nekatere naloge/dejavnosti, ki jih lahko umestimo na posamezno stopnjo.

PRVA STOPNJA (RAVEN): Univerzalne oblike dela in podpore ŠSS

Prva stopnja ali raven predvideva delo za in/ali **z vsemi udeleženci vzgojno-izobraževalnega procesa (univerzalne oblike dela in podpore)**. Vključuje temeljne naloge ŠSS, ki se nanašajo na analizo, načrtovanje, izvajanje ter evalvacijo vzgojno-izobraževalnih procesov na ravni ustanove (šole). Predvideva različne razvojno-preventivne naloge, ki lahko vključujejo posredno in/ali neposredno delo z učenci. Vsebino nalog svetovalni delavec načrtuje tudi skladno z lastnim strokovnim področjem oz. usposobljenostjo.

Nekatere dejavnosti ŠSS v okviru **posrednih oblik dela in nudenja podpore** na prvi stopnji (ravni):²

- sodeluje pri oblikovanju, izvajanju in evalvaciji ključnih strateških in delovnih dokumentov šole, kot so razvojni načrt, vzgojni koncept, letni delovni načrt, samoevalvacija šole, predlaga in načrtuje pristope za razvijanje pripadnosti šolski skupnosti in oblikovanje vključujoče (inkluzivne) šolske klime itd.);

¹ V shemi izpostavljene temeljne naloge ŠSS se nanašajo na analizo, načrtovanje, izvajanje ter evalvacijo vzgojno-izobraževalnih procesov na ravni ustanove (šole) in temeljijo v veliki meri na znanju, ki ga strokovni delavci pridobijo v okviru splošnih predmetov študijskih programov, ki usposablja bodoče svetovalne delavce. Znanje se nanaša na izbrana poglavja iz filozofije, sociologije, teorije vzgoje, psihologije, didaktike, metodologije idr., ki smiselno podpirajo splošne (generične) in specifične kompetence za opravljanje nalog prve ravni. Smatra se, da naloge prve ravni od strokovnih delavcev zahtevajo več znanja splošne narave, medtem ko je na višjih stopnjah za opravljanje nalog potrebnih več specifičnih znanj, bolj vezanih na ožje strokovno področje svetovalnega delavca.

² Skladno z izpostavljenim ciljem ŠSS, ki se nanaša na zagotavljanje optimalnega razvoja učencev, so v okviru modela opredeljene posredne in neposredne dejavnosti ŠSS, pri čemer kriterij predstavlja delo svetovalnega delavca neposredno z učenci oz. njegovo posredno delovanje na učenčev razvoj in učenje (npr. prek proučevanja, organiziranja, vplivanja na okolje, v katerem poteka vzgojno-izobraževalno delo, sodelovanja z drugimi strokovnimi delavci, starši).

- samostojno ali v sodelovanju z drugimi strokovnimi delavci načrtuje in izvaja strokovna izobraževanja za ves kolektiv, starše in skrbnike (npr. podporne skupine za starše, izvedba roditeljskih sestankov);
- zagotavlja podporo pri vključevanju in načrtovanju dela podpornega (tehničnega) šolskega osebja (npr. spremljevalcev, varuhov);
- skrbi za povezovanje in koordiniranje sodelovanja z zunanjimi ustanovami in lokalno skupnostjo pri načrtovanju in uresničevanju različnih preventivnih in drugih programov, pomembnih za vse udeležence vzgojno-izobraževalnega procesa (npr. preventivni zdravstveni programi, partnerstva z lokalno skupnostjo pri izvedbi različnih dejavnosti, sodelovanje z nevladnimi organizacijami).

Nekatere dejavnosti ŠSS v okviru **neposrednega dela** z učenci na prvi stopnji (ravni):

- načrtuje in sooblikuje varno in spodbudno šolsko okolje za vse udeležence (npr. izvajanje aktivnosti za uresničevanje vzgojnega programa, dogovorov oz. pravil na ravni šole, posameznih oddelkov, izvajanje aktivnosti za razvijanje pripadnosti šoli/oddelku, vključujočega šolskega okolja);
- načrtuje in izvaja neposredne dejavnosti z učenci z različnimi (aktualnimi) tematikami (npr. načrtovanje in izvajanje obogatitvenih dejavnosti, dni dejavnosti, ekskurzij, projektov);
- sodeluje pri evalvaciji stanja, načrtovanju in spodbujanju posameznih področij vzgojno-izobraževalnega dela in posameznih področij razvoja učencev (npr. izvajanje postopkov za prepoznavanje nadarjenih učencev, učencev s posebnimi potrebami);
- skrbi za učinkovito izvajanje vzgojno-izobraževalnih prehodov učencev na horizontalni in vertikalni ravni (npr. zagotavljanje podpore pri vključevanju prvošolcev, prehodu učencev iz razredne na predmetno stopnjo, priprava in načrtovanje nadaljnjega izobraževanja).

Izkušnje kažejo, da so takšne (univerzalne) oblike dela in podpore učinkovite za večino učencev. Vključujejo temeljne naloge ŠSS, ki so pomembne v okviru njenega primarnega preventivnega delovanja, ter skrbi za razvoj vzgojno-izobraževalne ustanove kot celote.

DRUGA STOPNJA (RAVEN): Usmerjene (ciljne) oblike dela in podpore skupini učencev'

Druga stopnja ali raven predvideva **usmerjene oblike dela in podpore ŠSS skupini učencev skladno z njenimi specifičnimi značilnostmi in potrebami**. Cilje dela na drugi stopnji opredeli ŠSS tudi v sodelovanju z drugimi strokovnimi delavci, ki so vključeni v delo z učenci. Na drugi stopnji ŠSS lahko izvaja tako dejavnosti preventive kot dejavnosti, ki obravnavajo zmanjševanje/odpravljanje težav, s katerimi se učenci že srečujejo oz. jih opažajo učitelji, starši. Pri tem ŠSS podobno kot na prvi ravni dela neposredno z učenci in/ali posredno za učence, skladno s specifičnimi znanji in usposobljenostjo. Pomoč lahko izvaja v oddelku ali izven oddelka.

Nekatere dejavnosti ŠSS v okviru **posrednih oblik dela in nujenja podpore** na drugi stopnji (ravni):

- timsko sodelovanje ŠSS z drugimi strokovnimi delavci v ustanovi in zunaj nje, ki se ukvarjajo z značilnostmi in potrebami posameznih skupin učencev (npr. izzivi odraščanja, obravnava socialno-ekonomskih, čustvenih, vzgojnih, učnih ali drugih vprašanj);

- sodelovanje pri evalvaciji stanja in načrtovanju razvoja na specifičnih strokovnih področjih skladno s strokovno usposobljenostjo (npr. na posameznih področjih učenja in poučevanja, oblikovanje referenčnih norm za spremljanje različnih razvojnih področij);
- načrtovanje in izvajanje dejavnosti za učitelje, starše ali skrbnike, vezane na specifično področje dela s skupino (npr. načrtovanje prilagoditev in pogojev dela v razredu ali doma);
- sodelovanje s strokovnimi delavci pri delu z oddelčno skupnostjo (npr. oblikovanje in organizacija dela v oddelku, organizacija in izvajanje srečanj za starše).

Nekatere dejavnosti v okviru **neposrednega dela** z učenci na drugi stopnji (ravni):

- načrtuje in izvaja (samostojno ali v sodelovanju z drugimi strokovnimi delavci) različne dejavnosti ali programe za posamezne skupine učencev glede na njihove specifične aktualne značilnosti in potrebe (npr. skupine za pomoč pri soočanju z izzivi odraščanja, skupine za spodbujanje učencev na področjih, pomembnih za učenje in vključevanje v skupino, preventivni programi na področju učenja);
- načrtuje in izvaja (samostojno ali v sodelovanju z drugimi strokovnimi delavci) dodatno strokovno pomoč za posamezne skupine učencev (npr. za nadarjene učence, učence s posebnimi potrebami, priseljence).

ŠSS se na drugi stopnji (ravni) vključuje v delo za posamezne skupine učencev in/ali zanje (sem spadajo tudi oddelčne skupnosti). Dejavnosti na tej ravni so pomembne tudi za preprečevanje in odpravljanje pojavljanja in/ali stopnjevanja že opaženih težav učencev (sekundarna preventiva). Za obravnavo značilnosti in potreb učencev svetovalni delavec uporablja specifična znanja in veščine.

TRETJA STOPNJA (RAVEN): Usmerjeno (ciljno) intenzivno delo z učencem oz. za učenca

Tretja stopnja (raven) predvideva **usmerjeno delo in podporo ŠSS posameznemu učencu skladno z njegovimi specifičnimi značilnostmi in potrebami**. Cilje dela opredeli ŠSS tudi v sodelovanju z drugimi strokovnimi delavci, ki so vključeni v delo z učencem. ŠSS na tretji stopnji (ravni) izvaja dejavnosti, ki naslavljajo zmanjševanje/odpravljanje težav, s katerimi se srečuje učenec oz. jih opažajo učitelji, starši. Pri tem je delovanje ŠSS (in drugih strokovnih delavcev) naravnano v pravočasno, zgodnje prepoznavanje potreb (in težav), njihovo čim prejšnjo obravnavo ter preprečevanje stopnjevanja težav ali pojavljanja sekundarnih posledic težav (terciarna preventiva). ŠSS lahko pomaga učencu posredno in/ali neposredno, skladno s svojim specifičnim znanjem in usposobljenostjo. Pomoč lahko izvaja v oddelku in/ali izven oddelka.

Dejavnosti ŠSS na tretji stopnji (ravni) so sorodne dejavnostim na predhodni stopnji (ravni), pri čemer je njihov namen opolnomočenje učenca in delovanje na druge dejavnike, ki pomembno vplivajo na učenčevo funkcioniranje, učenje in vključevanje v skupino. Pri tem ŠSS prilagaja količino in intenzivnost dela potrebam in napredku učenca (npr. sprva lahko načrtuje več srečanj, katerih število zmanjšuje postopoma glede na učenčev napredek). Načrtovanje intenzivnih oblik dela nujno vključuje tudi načrt prenosa naučenega v učenčevo avtentično okolje (skupino, ra-

zred, šolsko skupnost, izvenšolsko okolje). Izkušnje kažejo, da delo in podporo na tretji stopnji (ravni) potrebuje manjši delež učencev.

5 Prikaz uporabe modela za evalvacijo in načrtovanje dela šolske svetovalne službe

5.1 Prikaz uporabe modela za evalvacijo stanja in dela šolske svetovalne službe

Evalvacija predvideva sistematično spremljanje in beleženje podatkov, pri čemer se spremljanja stanja in delovanja lahko lotimo na različne načine. V našem primeru smo za potrebe zbiranja podatkov o delovanju ŠSS oblikovali razpredelnico, ki izhaja iz osnovnih značilnosti predstavljenega stopenjskega modela delovanja ŠSS (primer v preglednici 1). Hkrati smo razpredelnico dopolnili s področji dela ŠSS (po Programskih smernicah svetovalnega dela v vzgojno-izobraževalnih zavodih 2024) in nekaterimi drugimi specifičnimi postavkami, pomembnimi za spremljanje in načrtovanje dela ŠSS. Preglednica tako vključuje naslednje kategorije (preglednica 1): podatki o učencu (npr. spol, oddelek, vzgojno-izobraževalni program), stopnja (raven) podpore učencu po stopenjskem modelu (1./2./3., možnih več oznak), prevladujoča vrsta podpore učencu (posredna/neposredna/oboje), področje, na katerem učenec potrebuje podporo (vzgoja za varno in spodbudno, vključujoče okolje, celostni razvoj in blagostanje, učenje in poučevanje, vzgojno-izobraževalni prehodi; možnih več odgovorov) ter druge specifične postavke (npr. količina načrtovanih ur, izvajalec dodatne pomoči, specifične značilnosti učencev, npr. učenec novinec, učenec iz rejniške družine). Postavke lahko dodajamo in prilagodimo glede na značilnosti ustanove, v kateri ŠSS deluje. Podatke smo beležili za posamezne učence in za vse učence, ki obiskujejo izbrano ustanovo. Za potrebe zbiranja smo v našem primeru uporabili program MS Excel (uporabimo lahko tudi SPSS ali druge sorodne računalniške programe za zbiranje in obdelavo podatkov). Podatke vnašamo tako, da posamezne postavke, ki veljajo za določenega učenca, v preglednici označimo z '1'. Na ta način sproti vnesene podatke naknadno lažje obdelamo (npr. seštevek posameznih kategorij, preračunavanje v odstotke, povprečja). V nadaljevanju na kratko povzemamo naša opažanja na podlagi zbranih podatkov, ki smo jih upoštevali tudi pri načrtovanju letnega dela ŠSS.

Evalvacijo smo izvedli ob koncu šolskega leta, vanjo je bilo vključenih več kot 140 učencev ($N = 144$) prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom (PP NIS) in posebnega programa vzgoje in izobraževanja (PPVI). Zbrani podatki kažejo, da so vsi učenci vključeni v dejavnosti na prvi stopnji (ravni) modela (univerzalne oblike dela in podpore), nekaj manj kot četrtnina učencev je vključenih v skupinske oblike dela po drugi stopnji (ravni) modela ($N = 34$, 24 %). Približno tretjina učencev ($N = 48$, 33 %) potrebuje vsaj del leta intenzivno individualno podporo ŠSS, skladno s tretjo stopnjo (ravnjo) modela (npr. ob vključevanju v oddelek, za premagovanje težav ob (ne)pričakovanih spremembah). Pri nekaterih učencih je sprva ta pomoč intenzivna in se postopoma zmanjšuje. Pri tem so posamezni učenci ($N = 17$, 10 %) vključeni v več oblik dela, in sicer v skupinske in individualne oblike dela (druga in tretja stopnja modela). Na drugi in tretji stopnji (ravni) prevladuje neposredno delo z učenci, medtem ko na prvi stopnji (ravni) pričakovano prevladujejo naloge, pri katerih gre za posredno delovanje ŠSS za optimalni razvoj učencev (npr. sodelovanje ŠSS pri organizaciji delavnic in preventivnih programov za vse učence, ki jih izvajajo zunanje ustanove). Med področji, na katerih deluje ŠSS, lahko izpostavimo zlasti področje vzgojnega delovanja in podpore celostnemu razvoju

učencev. Večina učencev, vključenih v delo ŠSS, potrebuje podporo, ki jo lahko umestimo v omenjeni področji. Podobno izstopa vloga ŠSS pri vzgojno-izobraževalnih prehodih (npr. zlasti delo z učenci novinci, učenci, ki prehajajo med vzgojno-izobraževalnimi programi, karierno svetovanje). Delo in podpora ŠSS na področju učenja in poučevanja na drugi in tretji stopnji sta v predstavljenem evalvacijskem primeru nekoliko manj izpostavljena. To lahko pripišemo zlasti specifikam ustanove, v kateri je potekala evalvacija (specializirana ustanova, ki izvaja PP NIS in PPVI). Vzgojno-izobraževalno delo v ustanovi, v kateri je potekala študija, namreč poteka v drugačnih pogojih (manjše skupine, nižje zahteve itd.) in ga izvaja specializiran kader, posebej usposobljen za prilagajanje poučevanja specifičnim in raznolikim vzgojno-izobraževalnim potrebam učencev ter za obravnavo (tudi izrazi-tih) težav učencev pri učenju (npr. specialni pedagogi, predmetni učitelji z dodatnimi znanji). Velik del podpore na učnem področju zato lahko dajo že učitelji, pri čemer se svetovalna služba vključuje z izvajanjem posrednih oblik dela (npr. načrtovanje spremljanja, proučevanja skupine učencev, so-delovanje z učitelji pri uvajanju novosti) in neposrednih oblik dela na prvi oz. drugi stopnji (npr. sestanki za starše, projektne aktivnosti za spodbujanje bralne pismenosti v obliki delavnic za učence v času intenzivnega opismenjevanja).

Zbrani podatki kažejo, da ŠSS izvaja dejavnosti na vseh treh stopnjah modela. Stanje delovanja ŠSS v izbranem primeru v veliki meri narekujejo specifične značilnosti populacije učencev, ki obiskuje izbrano šolo, in različnih dejavnikov, ki vplivajo na njihovo delovanje (domače okolje, prešolanje učenca tekom leta itd.). Velik del aktivnosti ŠSS je zato pričakovano usmerjen v delovanje na drugi in tretji stopnji, saj učinkovito delo z omenjeno populacijo pogosto zahteva ožje usmerjene oblike dela in podpore. Zbrani podatki so jasno pokazali prednostna področja delovanja ŠSS, ki jim je treba v okviru letnega načrtovanja nameniti posebno pozornost. Med njimi lahko izpostavimo (glej prilogo 1) preprečevanje in obravnavo medvrstniškega nasilja, težave v odraščanju, vzgojno nemoč staršev (npr. težave pri zagotavljanju nadzora nad delom v šoli, vedenjem), družinsko nasilje, zanemarjanje (zdravstvena problematika, neustrezni družinski ukrepi), povečana potreba po spremljevalcih v programu PP NIS, porast vključenih učencev z več motnjami, težave pri svetovanju staršem, izzivi načrtovanja nadaljnjega izobraževanja posameznih učencev zaradi diskrepance med učenčevimi uč-nimi potenciali in prilagoditvenimi spretnostmi, prepozno prešolanje učencev (v višjih razredih) in problem pojavljanja sekundarnih težav.

Preglednica 1: Primer tabele za sistematično spremljanje stanja in delovanja ŠSS s primerom vnašanja podatkov za posamezne učence

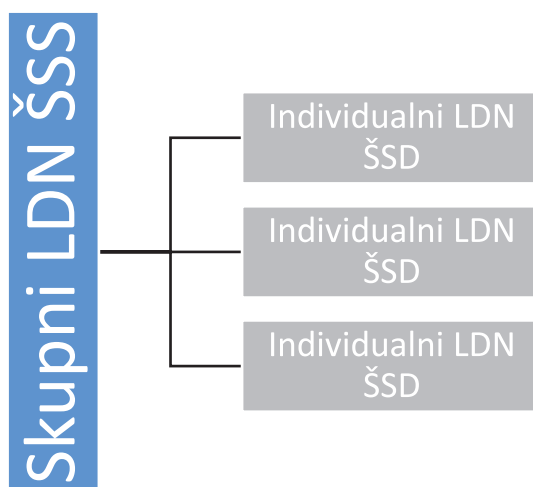
Podatki o učencu					Stopnja/raven podpore				Prevladuje posredna/neposredna podpora			Področje dela				Druge postavke (količina ur, izvajalec, novinec idr.)
Zap. št.	Učenc	Spol	Oddelek	VI program	1.	2.	3.	2. in 3.	P	N	Oboje	Vzgojno delovanje ...	Učenje in poučevanje	Celostni razvoj ...	VI prehodi	
1		M	1.A		1		1			1				1	1	
2		Ž			1		1			1				1	1	
3		M			1		1		1	1	1			1		
SKUPAJ																

Legenda: VI – vzgojno-izobraževalni, P – posredna podpora ŠSS, N – neposredna podpora ŠSS.

5.2 Prikaz uporabe modela pri načrtovanju letnega dela svetovalne službe

Pri oblikovanju skupnega letnega načrta dela ŠSS smo izhajali iz značilnosti predstavljenega modela in letni načrt oblikovali skladno z opredeljenimi stopnjami (ravnmi)³ delovanja ŠSS. Hkrati smo znotraj posamezne stopnje (ravni) opredelili naloge ŠSS po posameznih področjih delovanja, pri čemer smo izhajali iz prenovljenih Programskih smernic svetovalnega dela (2024). Primer letnega načrta ŠSS navajamo v prilogi 1.

Načrtovanje dela ŠSS ter oblikovanje skupnega letnega načrta ŠSS je proces, ki ga lahko opredelimo v treh korakih. Uvodni del predstavlja specifični del skupnega letnega načrta, ki opredeljuje vlogo in naloge ŠSS kot celote ter jih usklajuje z vizijo in cilji šole, kar je prvi korak v procesu letnega načrtovanja dela. ŠSS se aktivno vključuje v sooblikovanje vizije in strateških ciljev vzgojno-izobraževalne ustanove z različnimi nalogami. V uvodnem delu so na podlagi predhodne evalvacije dela ŠSS izpostavljena prednostna področja razvoja in dela ŠSS v ustanovi ter prepoznana problemska področja. Izpostavljeni so načini in oblike dela, s katerimi bo ŠSS prispevala k razvoju vzgojno-izobraževalne ustanove in profesionalnemu razvoju, ter potrebe po morebitnih dodatnih usposabljanjih svetovalnih delavcev. Opredeljeno je tudi, s kom bo ŠSS sodelovala pri načrtovanju in uresničevanju opredeljenih ciljev. Drugi korak pri oblikovanju letnega načrta je načrtovanje nalog po posameznih stopnjah (ali ravneh) delovanja (priloga 1). Znotraj posameznih stopenj (ravni) dodatno opredelimo naloge po posameznih področjih dela, pri čemer so zaradi zagotavljanja preglednosti naloge v skupnem načrtu splošno opredeljene in na kratko zapisane. Naloge namreč podrobneje načrtuje in zapiše svetovalni delavec v svojem individualnem letnem načrtu, npr. zapiše prednostna področja lastnega dela, s kom bo sodeloval, informacije o projektih, opredeli načrtovana izobraževanja, učence za skupinsko/individualno delo, lastni profesionalni razvoj itd. Skupni letni načrt ŠSS tako pomeni podlago za naslednji, tretji korak letnega načrtovanja, tj. oblikovanje letnega delovnega načrta (LDN) posameznega šolskega svetovalnega delavca (ŠSD) (shema 2), v katerem vsebinsko in organizacijsko natančneje opredelimo izbrane načrtovane naloge.

Shema 2: Struktura letnega načrtovanja svetovalnega dela tima svetovalnih delavcev

³ V letnem načrtu ŠSS za posamezno stopnjo uporabljamo izraz raven skladno z izrazi, uporabljenimi v Programskih smernicah svetovalnega dela v vzgojno-izobraževalnih zavodih (2024).

5.3 Evalvacija uporabnosti modela za potrebe spremljanja in načrtovanja dela svetovalne službe

V nadaljevanju povzemamo naša opažanja o uporabnosti modela skladno z izhodiščnimi evalvacijskimi vprašanji.

Predstavljenemu stopenjskemu modelu lahko po naših izkušnjah pripišemo robustno zasnovo, kar omogoča, da ga uporabljajo različni strokovni delavci ŠSS pri spremljanju in načrtovanju dela na različnih strokovnih področjih.

Na podlagi modela lahko relativno preprosto oblikujemo pripomoček za sistematično spremljanje stanja in dela v svetovalni službi. V našem primeru smo za ta namen oblikovali tabelarni prikaz, v katerega smo na podlagi modela vnesli več postavk. Vnos podatkov je hiter in preprost. Priporočljivo je, da pri zbiranju in vnosu podatkov sodelujejo vsi strokovni delavci ŠSS, pomagajo lahko tudi drugi strokovni delavci (npr. podatke za določen oddelek izpolni razrednik). Z vnosom in obdelavo vnesenih podatkov smo dobili dober vpogled v aktualno stanje (npr. porazdelitev dela znotraj tima svetovalne službe, potrebe učencev, aktualne izzive). Naša izkušnja kaže, da model omogoča dobro podlago za načrtovanje z dokazi podprte prakse. Sistematično in pregledno zbrani podatki predstavljajo konkreten argument za načrtovanje nadaljnjih ukrepov. Hkrati je mogoče in smiselno zbiranje podatkov po določenem obdobju ponoviti (npr. vsako leto ali na več let), kar omogoča spremljanje učinkovitosti uvedenih ukrepov in njihovo prilagajanje. Narava dela zahteva od svetovalnih delavcev veliko mero fleksibilnosti, saj se tekom šolskega leta pojavljajo različne situacije in izzivi, ki jih je težko predvideti. Prav zato je po naših izkušnjah smiselno zbiranje podatkov za potrebe evalvacije dela opraviti ob koncu šolskega leta, ko imamo pregled nad celotnim šolskim letom.

Načrtovanje letnega dela na podlagi stopenjskega modela od strokovnih delavcev zahteva multimodalni pristop, saj je treba pri načrtovanju upoštevati več kriterijev (stopnje/ravni delovanja in področja delovanja ŠSS). Načrtovanje dela ŠSS na podlagi stopenjskega modela je nekoliko drugačno v primerjavi z že uveljavljenim načrtovanjem dela po posameznih področjih. Proces načrtovanja nalog po posameznih stopnjah (ravneh) delovanja namreč spodbuja strokovne delavce k spremembi perspektive načrtovanja in usmerja k načrtovanju razvojno-preventivnega dela. Vsebina in struktura modela na prvi stopnji (ravni) poudarja pomen preventivnega delovanja in mu namenja največji obseg. Z načrtovanimi aktivnostmi na prvi stopnji/ravni namreč zajamemo vse učence na šoli.

Poleg stopenj oz. ravni delovanja smo pri načrtovanju nalog upoštevali tudi področja dela, ki jih je mogoče preprosto vključiti v stopenjski model. Pri tem smo občasno naleteli na dilemo, v katero področje umestiti posamezno nalogo (npr. določene naloge lahko umestimo tako v področje celostnega razvoja kot vzgojnega delovanja ali na področje učenja in poučevanja). Pri tem upoštevamo poglobitni namen načrtovanih nalog in jih v področje umestimo skladno z njihovim poglobitnim ciljem izvajanja.

Poleg umeščanja nalog v posamezna področja se pri uporabi modela za potrebe načrtovanja pojavljajo tudi nekatera vprašanja, na katera model ne daje jasnega odgovora (npr. Katere učence vključiti v delo na drugi in/ali tretji stopnji (ravni)? Koliko časa naj traja podpora in kako naj bo organizirana? Kdaj naj učenec prehaja na višjo stopnjo (raven) podpore?). Katere oblike dela, vrsto in stopnjo (raven) podpore bomo zagotovili učencem, je namreč stvar presoje strokovnih delavcev.

Iz pregleda skupnega letnega načrta ŠSS (priloga 1) lahko razberemo, da se razmerje med posrednim in neposrednim delom z učenci po stopnjah (ravneh) spreminja. Na prvi stopnji (ravni) prevladujejo posredne oblike dela z učenci (npr. koordiniranje aktivnosti z zunanjimi izvajalci), medtem ko na drugi in tretji stopnji (ravni) narašča delež aktivnosti, ki vključujejo neposredno delo z učenci. Obe nem se v skupnem letnem načrtu ŠSS odraža kompleksna narava dela svetovalnih delavcev. S skupnim letnim načrtom po posameznih stopnjah (ravneh) zagotovimo celovito in pregledno načrtovanje dela ter hkrati zastopanost vseh področij dela. To je dobra podlaga za načrtovanje dela znotraj svetovalne službe, zlasti v ustanovah, v katerih v okviru svetovalne službe deluje več strokovnih delavcev. Na podlagi letnega načrta lahko učinkovito razdelimo naloge med posameznimi strokovnimi delavci v timu in hkrati zagotavljamo celovito razvojno-preventivno naravnost delovanja ŠSS. Intenzivnost delovanja strokovnega delavca na posamezni stopnji lahko smiselno prilagodimo (npr. posamezni strokovni delavec lahko v večji meri prevzame naloge na področju univerzalne podpore in v manjšem deležu izvaja skupinsko in/ali individualno delo in podporo učencem ali obratno). Takšno načrtovanje dobro sovпада tudi z drugimi uveljavljenimi modeli dela na šoli, ki predvidevajo različne oblike podpore učencev ter sodelovanje z različnimi akterji v ustanovi in zunaj nje.

Pregledno načrtovanje in razdelitev dela omogočata dober vpogled in identifikacijo potreb po dodatnem usposabljanju strokovnih delavcev in s tem učinkovitejše načrtovanje profesionalnega razvoja posameznih strokovnih delavcev ŠSS.

V primeru uporabe modela za letno načrtovanje dela ŠSS lahko takšen pristop pri opredeljevanju nalog uporabimo tudi v drugih dokumentih, v katerih opredeljujemo načrtovano delo z učenci (npr. individualizirani program, individualni načrt aktivnosti za učenca tujca). Pri tem nam model omogoča kratko in jedrnat opredelitev dela z učencem. Iz zapisa je jasno opredeljena vloga svetovalne službe pri zagotavljanju podpore učencu, hkrati zapis omogoča preglednost nad načrtovanim delom tudi drugim strokovnim delavcem, ki delajo z učencem, in staršem (primer zapisa v prilogi 2). Svetovalni delavec posamezne operativne cilje in naloge dela z učencem še dodatno opiše in opredeli v individualnem načrtu dela z učencem oz. skupino.

6 Sklep

V prispevku predstavljeno evalvacijo in načrtovanje dela ŠSS lahko umestimo med razvojno-analitična in preventivna prizadevanja svetovalne službe. Izhodišče predstavljenega stopenjskega modela namreč pomeni uresničevanje osnovnega cilja svetovalne službe, tj. skrb za optimalni razvoj učencev. Tega svetovalna služba uresničuje na treh stopnjah ali ravneh, pri čemer model največji delež namenja razvojno-preventivnim dejavnostim. Ob tem model upošteva raznolike značilnosti in potrebe učencev tudi z zagotavljanjem možnosti pravočasnih ustreznih in dovolj intenzivnih skupinskih in/ali individualnih oblik dela in podpore svetovalne službe na drugi in tretji stopnji (ravni). Na ta način model sovпада z drugimi že znanimi pristopi dela v šoli (npr. petstopenjski model) in hkrati prispeva k operacionalizaciji Programskih smernic (2024) do izvedbene ravni. Uporaba modela pri evalvaciji in načrtovanju namreč omogoča avtonomno načrtovanje vloge in nalog ŠSS, pri čemer predvideva sodelovanje ŠSS z različnimi akterji v ustanovi in zunaj nje.

Pilotna uporaba v prispevku predstavljenega modela za evalvacijo in načrtovanje procesov znotraj svetovalne službe kaže, da je zastavljeni model dovolj prožen in prilagodljiv, da ga je mogoče sorazmerno preprosto prenesti v praktično pedagoško delo, pri čemer upošteva raznolikost narave dela in

strokovnih profilov znotraj svetovalne službe. Model je uporaben zlasti za usklajevanje dela znotraj tima svetovalnih delavcev, omogoča namreč preprosto, a hkrati sistematično spremljanje dela ter usmerjeno načrtovanje ciljev. S svojimi značilnostmi je dobra opora za delo svetovalne službe in posameznega svetovalnega delavca, pri čemer ga je mogoče prenesti na različna področja dela svetovalne službe in prilagoditi raznolikim pogojem in zahtevam delovnega okolja, značilnostim učencev in usposobljenosti strokovnih delavcev.

Model predstavlja osnovni okvir za načrtovanje dela in podore učencem in drugim akterjem in ob tem ne daje usmeritev glede izbora učencev, ki potrebujejo dodatne oblike dela podpora ŠSS na posamezni stopnji oz. ravni ter kriterije za prehajanje med njimi. Presoja glede organizacije in načrtovanja potrebnih oblik in intenzivnosti dela ostaja stvar presoje strokovnih delavcev. Učinkovita uporaba modela od strokovnih delavcev zahteva dobro poznavanje značilnosti in potreb učencev, pravočasno prepoznavanje različnih stisk in težav ter obvladovanje učinkovitih ter z dokazi podprtih pristopov in oblik pomoči. Naštete zahteve predstavljajo usmeritev za raziskovalna in strokovna prizadevanja na področju svetovalnega dela tudi v prihodnje. ■

Viri in literatura

- Goodman-Scott, E., Betters-Bubon J. in Donohue, P. (2015). Aligning Comprehensive School Counseling Programs and Positive Behavioral Intervention and supports to maximize School Counselors' efforts. *Professional School Counseling*, 19(1), 57–67. DOI: 10.5330/1096-2409-19.1.57
- Gregorčič Mrvar, P., Jeznik, K., Kalin, J., Kroflič, R., Mažgon, J., Šteh, B. in Šarić, M. (2020). *Šolska svetovalna služba: stanje in perspektive*. Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Hawkins, R. O., Barnett, D. W., Morrison, J. Q. in Musti-Rao, S. (2010). Choosing Targets for Assessment and Intervention, Improving Important Student Outcomes. V Gretchen Gimpel Peacock, Ruth A. Ervin, Edward J. Daly III, and Kenneth W. Merrell (ur.) *Practical Handbook of School Psychology: Effective Practices for the 21st Century*, 13–30.
- Hornby, G. (2003). A model for counselling in schools. V: G. Hornby, E. Hall in C. Hall (ur.) *Counselling Pupils in Schools: Skills and Strategies for Teachers*. RoutledgeFalmer.
- Kavkler, M. (2011). Konceptualne osnove obravnave učencev z učnimi težavami. V: M. Košak Babuder (ur.) in M. Velikonja (ur.), *Učenci z učnimi težavami v osnovni šoli: pomoč in podpora*. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, str. 8–42.
- Kearney, C. A. in Childs, J. (2021). A multi-tiered systems of support blueprint for re-opening schools following COVID-19 shutdown. *Children and Youth Services Review*, 122(2021), 105919, <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105919>
- Lesar, I. (2019). Izzivi pedagogike pri vpeljevanju inkluzivnosti v šolski sistem. *Sodobna pedagogika* 70; 136(1), 50–69.
- Magajna, L., Kavkler, M., Čačinovič Vogrinčič, G., Pečjak, S., Bregar, G., K. (2008). *Koncept dela učne težave v osnovni šoli*. Program osnovnošolskega izobraževanja. Zavod RS za šolstvo.
- McIntosh, K. in Goodman, S. (2016). *Integrated multi-tiered systems of support: Blending RTI and PBIS*. The Guilford Press.
- Medveš, Z. (2018). Šolsko svetovanje v spreminjanju pedagoških paradigem. *Šolsko svetovalno delo*, 22(2), str. 4–19.
- Mellard, D., McKnight, M. in Jordan, J. (2010). RTI tier structures and instructional intensity. *Learning Disabilities Research and practice*, 25(4), 217–225.
- Pečjak, S. (2018). Psihologija v šolskem svetovalnem delu, quo vadis? *Šolsko svetovalno delo*, 22(3), 19–24.
- Programske smernice svetovalnega dela v programih s področja vzgoje in izobraževanja*. (2024). Zavod Republike Slovenije za šolstvo. <https://gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Programske-smernice-svetovalnega-dela-v-programih-s-podrocja-vzgoje-in-izobrazevanja.pdf>

Programske smernice. Svetovalna služba v osnovni šoli. (2008). Zavod Republike Slovenije za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Programske_smernice_za_svetovalno_sluzbo_v_osnovni_soli.pdf

Resman, M. (2022). Je kaj uporabnega za današnji in prihodnji čas? o uvajanju šolske svetovalne službe pred 53 leti. V: P. Gregorčič Mrvar in J. Kalin (ur.). *Sodobni pogledi in izzivi v vzgojno-izobraževalnem in svetovalnem delu* : prispevki ob jubileju Metoda Resmana. Založba Univerze, 11–51.

Rodriguez, B., Loman, S. in Borgmeier, C. (2015). Tier 2 Interventions in Positive Behavior Support: A Survey of School Implementation. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*. 60. 1-12. 10.1080/1045988X.2015.1025354.

Sagadin, J. (1999). Programska evalvacija. *Sodobna pedagogika*, 2, 196–211.

States, J., Detrich, R. in Keyworth, R. (2017). *Overview of Multitiered System of Support*. Oakland, CA: The Wing Institute. <https://www.winginstitute.org/school-programs-multi-tiered-systems>.

IZ ZALOŽBE ZAVODA RS ZA ŠOLSTVO

Vzgoja in izobraževanje

Kaj revija prinaša?

- **Aktualni** strokovni in znanstveni prispevki priznanih slovenskih strokovnjakov s področja šolstva.
- Dajemo »glas učiteljem«, ki objavljajo prispevke s primeri dobrih praks.
- Pozornost namenjamo **sodobnim pedagoškim trendom – pristopom**, ki spodbujajo aktivno vlogo učencev.
- Posvečamo se **spodbudnemu in varnemu učnemu okolju oz. vzgojnim in psihosocialnim temam**.
- Skrbimo za **profesionalni razvoj učiteljev** in za uveljavljanje učiteljskega poklica.
- Osredotočamo se tudi na **pedagoško vodenje** in poslanstvo ravnateljev, saj predstavljajo enega ključnih vzvodov za spremembe v šolstvu.

Vabljeni k branju in soustvarjanju naših revij.
Veseli bomo vaših prispevkov.

Priloga 1: Primer letnega načrtovanja nalog šolske svetovalne službe

Razvoj vzgojno-izobraževalne ustanove in profesionalni razvoj

ŠSS se aktivno vključuje v sooblikovanje vizije in strateških ciljev vzgojno-izobraževalne ustanove ter njenih strateških dokumentov preko izvajanja spodnjih nalog.

Prepoznana PREDNOSTNA PODROČJA RAZVOJA IN DELA v ustanovi, prepoznana problemska področja (skladno z evalvacijo)			
- Medvrstniško nasilje (preprečevanje in intervencije) - Težave v odraščanju - Vzgojna nemoč staršev (zagotavljanje nadzora nad delom v šoli, vedenjem) - Družinsko nasilje, zanemarjanje (zdravstvena problematika, vzgojna nemoč in neustrezni družinski ukrepi) - Povečana potreba po spremljevalcih v programu PP NIS		- Porast obravnave kompleksnih primerov učencev; učenci s kombiniranimi motnjami - Težave pri svetovanju staršem, načrtovanju nadaljnjega izobraževanja posameznih učencev zaradi diskrepance med učenčevimi učnimi potenciali in prilagoditvenimi spretnostmi - Prepozno prešolanje učencev (v višjih razredih) – problem sekundarnih težav; izzivi dela s starši	
K razvoju vzgojno-izobraževalne ustanove in profesionalnemu razvoju bo ŠSS skladno s prepoznanimi prednostnimi področji prispevala preko:			
Sodelovanja pri oblikovanju strateških dokumentov šole	Sodelovanja pri načrtovanju in izvajanju različnih programov in projektov*	Sodelovanja pri načrtovanju in izvedbi izobraževanj*	Lastnega profesionalnega razvoja*
- Letni delovni načrt ustanove - Postopek ugotavljanja kakovosti ter samoevalvacija dela vzgojno-izobraževalne ustanove na posameznih področjih - Sodelovanje pri načrtovanju in oblikovanju šolskega reda	- Sodelovanje pri organizaciji in izvedbi interesnih dejavnosti, dejavnosti razširjenega programa (jutranje varstvo, varstvo vozačev ...) - Načrtovanje in izvajanje standardnih programov, tekmovanj in natečajev - Načrtovanje in izvajanje projektov na ravni šole - Načrtovanje in izvajanje projektov na državni in mednarodni ravni - Načrtovanje in sodelovanje pri izvedbi dni dejavnosti, ŠVN, drugih dejavnosti	Letni načrt izobraževanja za posamezne udeležence: - strokovne delavce - starše in skrbnike - podporne osebe Sodelovanje pri organizaciji in izvedbi izobraževanj za posamezne udeležence	Letni načrt lastnega izobraževanja (priloga – vsak svetovalni delavec posebej) Diseminacija znanja z drugimi udeleženci (preko oblikovanja predavanj, delavnic, pisnih gradiv, mentoriranja)
Sodelovanja z vodstvom	Sodelovanja s strokovnimi delavci šole in podpornim osebjem	Sodelovanja z zunanjimi strokovnjaki in ustanovami	Sodelovanja s starši in skrbniki
Izmenjava informacij in posvetovanje glede odločitev o oblikovanju strateških dokumentov, načrtovanju projektov in programov, izobraževanju ter perspektivi lastnega profesionalnega razvoja	- Sodelovanje na sejah učiteljskega zbora, oddelčnih sestankih, strokovnih aktivih - Koordiniranje in sodelovanje na timskih sestankih - Načrtovanje in izvajanje podpornih skupin za udeležence (skupina za učitelje začetnike, skupina za varuhe ...)	- Izbor in koordiniranje sodelovanja z zunanjimi ustanovami za potrebe delovanja ustanove, lastnega razvoja, dela z učenci in družinami - Povezovanje s svetovalnimi delavci drugih ustanov (aktivni) - Sodelovanje v stanovskih združenjih in drugih organizacijah, pomembnih za kakovostno vzgojno-izobraževalno delo	- Sodelovanje na roditeljskih sestankih - Sodelovanje s starši pri izvedbi projektnih in drugih dejavnosti, v katerih sodeluje šola - Koordiniranje in sodelovanje na timskih sestankih (strokovnih in razširjenih timov) - Načrtovanje in izvajanje podpornih skupin za starše in skrbnike

*Zgoraj navedene naloge se uresničujejo preko operativnega načrta nalog na treh stopnjah oz. ravneh in po posameznih področjih dela. Podrobneje jih v osebнем letnem načrtu razdeli svetovalni delavec, zadolžen za posamezno nalogo.

PRVA STOPNJA (RAVEN): Univerzalne oblike dela in podpore ŠSS

VZGOJNO DELOVANJE ZA VARNOST, SPODBUDNO IN VKLJUČUJOČE OKOLJE	– Sooblikovanje vzgojnega načrta in pravil šolskega reda. – Priprava, aplikacija in vrednotenje vprašalnikov o medvrstniškem nasilju na šoli – Povezovanje in sodelovanje z zunanjimi ustanovami pri skupnih akcijah ter načrtovanju izobraževanj – Podpora staršem pri vzgojnem delovanju (skupina za starše, roditeljski sestanki za starše s tematiko s področja vzgojnega delovanja) – Dejavnosti v okviru preventive nasilja in zasvojenosti (vsi učenci) – načrtovanje, izvajanje delavnic ipd. – Podpora pri zagotavljanju varnega šolskega okolja (dežurstva ...)
UČENJE IN POUČEVANJE	– Vodenje skupine za učitelje začetnike – Sodelovanje z razredniki pri oblikovanju oddelkov – Načrtovanje izobraževanja staršev in skrbnikov glede možnosti nadaljnjega izobraževanja – Sodelovanje v postopku identificiranja potreb po dodatni strokovni pomoči in drugih oblikah podpore – Mentoriranje študentov, izvajanje hospitacijskih ur
CELOSTNI RAZVOJ	– Sodelovanje z drugimi organizacijami pri zagotavljanju pogojev za celostni razvoj učencev – Načrtovanje in podpora pri izvedbi preventivnih programov (npr. zdravstvena preventiva) – Priprava načrta in ukrepov za spremljanje in spodbujanje prilagoditvenega vedenja učencev – Načrtovanje in izvedba izobraževanj za strokovne delavce za spodbujanje na posameznem področju – Izvajanje projektov in nadstandardnih dejavnosti za spremljanje/spodbujanje posameznih razvojnih področij
VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI PREHODI	– Oblikovanje smernic, brošure za predstavitev šole (za potrebe informiranja ob prešolanju) – Sodelovanje in posvetovanje z zunanjimi ustanovami (svetovalne službe drugih OŠ) pri načrtovanju učinkovitih vzgojno-izobraževalnih prehodov: predstavitev programov šole, učinkovitih pristopov za lažje prehajanje učencev, podpora pri svetovanju staršem in skrbnikom

DRUGA STOPNJA (RAVEN): Delo s skupinami učencev

VZGOJNO DELOVANJE ZA VARNO, SPODBUDNO IN VKLJUČUJOČE OKOLJE	– Spremljanje posameznega oddelka in načrtovanje ukrepov v sodelovanju z razrednikom (klima, odnosi med učenci, vzgojni ukrepi) – Sodelovanje z razrednikom pri načrtovanju in izvedbi roditeljskega sestanka za posamezni oddelek (vzgojna tematika) – Podpora učitelju pri načrtovanju in izvajanju pravil razredne skupnosti in načrtovanih ukrepov na ravni oddelka – Načrtovanje in izvedba ur socialnega učenja v posameznih oddelkih ali z izbranimi učenci – Izvajanje razrednih, tematskih pogovornih ur v oddelku, pogovorov ob specifičnih dogodkih – Spremljanje učencev
UČENJE IN POUČEVANJE	– Spremljanje učnih dosežkov učencev posameznega oddelka ali oddelkov – Podpora pri izvedbi stopenjskega zagotavljanja pomoči: oblikovanje manjših učnih skupin, podpora pri organizaciji in izvedbi skupinske učne pomoči – Izobraževanja, delavnice, roditeljski sestanki na temo učinkovitega učenja, domačega šolskega dela – Podpora pri izvedbi zunanjih preverjanj znanja; analiza rezultatov in načrtovanje ukrepov
CELOSTNI RAZVOJ	– Vodenje skupine za varuhe (delo s skupino); delavnice za spremljevalce – Projektne dejavnosti s posameznimi skupinami učencev (npr. spodbujanje bralne pismenosti učencev v PP NIS) – Vodenje skupine za obravnavo različnih težav in izzivov v odraščanju (npr. skupina za fante, skupina za dekleta) – Izvajanje interesnih dejavnosti
VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI PREHODI	– Urejanje evidenc na novo vpisanih (ali izpisanih) učencev – Izvajanje postopkov karijerne orientacije v posameznih oddelkih (višji razredi PP NIS) – Podpora pri prehodu učencev 9. razredov v nižje poklicno izobraževanje – Podpora pri prehodu učencev zadnjega leta 6. stopnje PPVI pri vključevanju v VDC

TRETJA STOPNJA (RAVEN): Delo s posameznimi učenci

VZGOJNO DELOVANJE ZA VARNO, SPODBUDNO IN VKLJUČUJOČE OKOLJE Opredelimo predvideno število učencev.	– Sodelovanje v strokovni skupini za načrtovanje, izvajanje in evalvacijo individualiziranega programa – Izmenjava informacij in načrtovanje dela v okviru timskih sestankov – Svetovanje in timsko sodelovanje s starši/skrbniki posameznega učenca – Podpora spremljevalcem učencev: izdelava načrta dela, pristopov, ukrepov, gradiv
UČENJE IN POUČEVANJE Opredelimo predvideno število učencev.	– Načrtovanje in koordiniranje dela z zunanjimi ustanovami, v katerih so obravnavani posamezni učenci (oblikovanje poročil, sodelovanje v diagnostičnem ocenjevanju in drugih formalnih postopkih) – Izvajanje protokola ob obravnavi primerov družinskega in medvrstniškega nasilja
CELOSTNI RAZVOJ Opredelimo predvideno število učencev.	– Priprava, pridobivanje dokumentacije za potrebe (postopek usmerjanja, novinci) – Izvajanje svetovalnih razgovorov in drugih oblik strokovne pomoči za posamezne učence (skladno s stopenjskim modelom zagotavljanja pomoči)
VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI PREHODI Opredelimo okvirno število učencev.* *Možnost vključitve novih učencev med šolskim letom.	– Spremljanje in podpora učencu pri prilagajanju in vključevanju v novo okolje, skupino – Podpora pri razreševanju konkretnih situacij, razreševanju konfliktov in ukrepov, pri katerih so udeleženi posamezni učenci – Zagotavljanje možnosti umika v stiski, krizni situaciji, podpora pri nadomestnih oblikah dela (ko vključitev v skupino ni možna)

Priloga 2**Primer zapisa načrtovanega dela z učencem v individualiziranem programu****Iz zapisa za individualizirani program: vloga ŠSS pri delu z učencem s posebnimi potrebami**

Učenec bo vključen v različne (preventivne) dejavnosti, načrtovane v okviru svetovalne službe (**podpora na prvi ravni**). Redno, enkrat na 14 dni bo vključen v aktivnosti skupinske pomoči, in sicer v skupino za matematiko (**podpora na drugi ravni – učno področje**). V individualno obravnavo v svetovalni službi se bo vključeval po potrebi, večinoma posredno (prek posvetovalnega dela z učitelji in starši) (**podpora na tretji ravni**).